

Antepfıstığında Sulanmanın Önündeki Engeller ve Çözüm Önerileri

Serkan KÖSETÜRKMEN
Ziraat Yük. Müh.

Cem BİLİM
Ziraat Yük. Müh.

Antepfıstığı Araştırma İstasyonu Müdürlüğü

Ülkemizde antepfıstığı alanlarında genellikle sulama yapılmamaktadır. Bu alan son yapılan çalışmalar incelendiğinde %3-5'i geçmemektedir (Çalışkan., 2010). Dünya antepfıstığı pazarının tamamına yakınından İran ve ABD oluşturmaktadır. Bu iki ülkede antepfıstığı üretiminin neredeyse tamamı sulu koşullarda yapılmaktadır. Dünyada yaklaşık 3 milyar dolarlık bir antepfıstığı pazarının olduğunu göz önüne bulundurursak, sulama oranın %50-60 lara getirilmesi zorunluluğumuz kaçınılmazdır. Ülkesel bazda yapılan çalıştay ve toplantınlarda dünya üretiminin aksine birim alanda aldığımız ürünün rekabet edilemez şekilde çok düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde yapılan kültürel işlemler in-

celendiğinde doğru çeşit seçiminin yanı sıra, sulamanın yapılmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

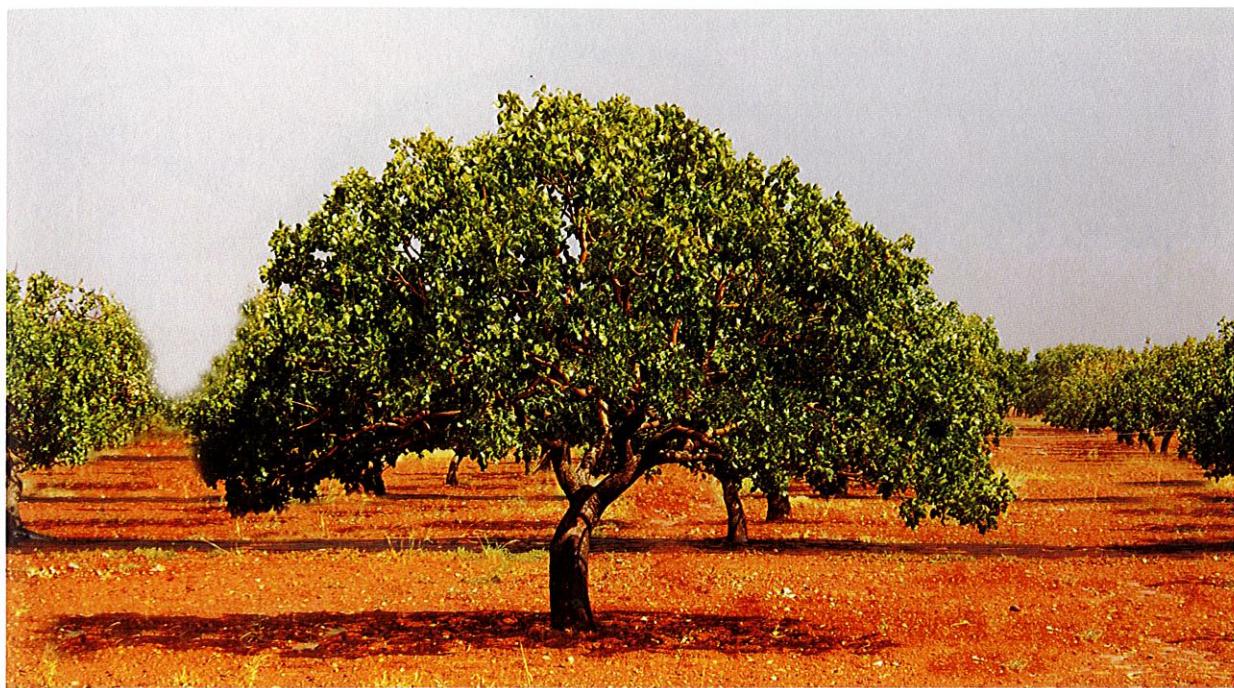
Antepfıstığı kıraklığa dayanıklı ve gelişmesi yavaş olduğundan, Türkiye de üreticiler bitkiyi kurak, taşlık, ve yüksek kireç içeren topraklarda yetiştirmektedirler (Kaşka, 2001). Antepfıstığının kuraklığa dayanıklı olması, optimum bitki gelişimi için çok az miktarda suyun yeterli olduğu anlamına gelmez (Goldhamer, 1995). Sulama ve gübreleme gibi üretim teknikleri kullanıldığında, periyodisite ortadan kaldırılmasa bile şiddeti azaltılabilir. Yaplığımız arazi çalışmalarında, sulama yapan çiftçilerin arazileri incelendiğinde, antepfıstığı sulandığı zaman yok yılının neredeyse ortadan kalktığı, gözlemlenmektedir. Buna

karşın antepfıstığının sulanmaması halinde su stresinin verimi yaklaşık olarak, yarı yarıya azalttığı, meyve niteliğinde bozulmalara neden olduğu bildirilmiştir. Sulanan ağaç daha fazla karbonhidrat biriktirerek meyve gözlerinde dökümün engellenmesine olumlu etki yaptığı vurgulamıştır (Kanber ve ark., 1990 ve 1993).

Antepfıstığı yetiştirilen alanlar incelendiğinde genellikle eski antepfıstığı bahçelerinin taban arazilerde tesis edilmediği, bunun aksine su kaynağına uzak ve dağlık ve kır夲 arazilerde tesis edildiği görülmüşdür.

Bunun yanı sıra özellikle yeni tesis edilen bahçelerin doğru çeşit seçilerek taban araziye tesis edildiği gözlemlenmektedir. Gerek çiftle-

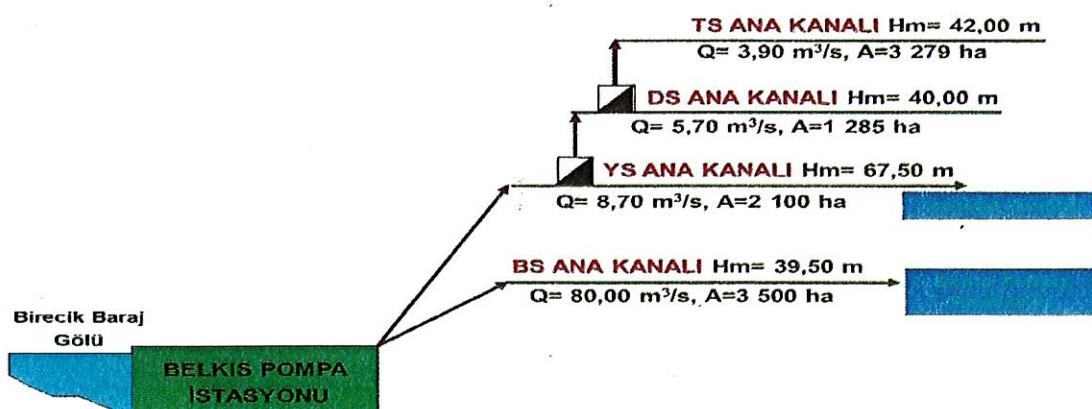

re verdiğimiz eğitimlerde gerekse yaptığımız arazi çalışmaları sırasında çiftçilerle görüşmemiz sonucunda, çiftçilerin sulama konusunda yetersiz bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Geleneksel olarak antepfistiğine su verilmesi halinde antepfistiğinin tadının bozulacağı, verimin düşeceğii, hatta en önemlisi ağacının kuruyacağı gibi yanlış bil-

gilerin yaygın olduğu görülmüştür. Yapılan bir çok çalışmada sulama ile verimin ve kalitenin arttığı bildirilmiştir. Antepfistiği üreten çiftçilerin su kaynağına uzak olmaları sulamanın önünde önemli olan başka bir engeldir. Eskiden tesis edilen antepfistiği bahçelerinin dağlık bölgelerde bulunması sebebi ile bu arazilere sulama suyu ulaştırmak

oldukça güçtür. Toprak üstü damla sulama sistemleri kullanılan bazı bahçelerde kuşların bu laterallere oldukça büyük zarar verdikleri ortaya çıkmıştır. Bu lateralleri engebeli ve derinliği fazla olmayan arazide toprak altına döşeme imkanı bulunmamaktadır. Buna karşında zararlıları laterallerden uzaklaştıracak hali hazırladı kovucu ses

İşe Başlama Tarihi : 1995
İş Bitiş Tarihi : Aralık 2014

Çizelge.1 GAP TEYAP Belkis Nizip Pompa Sulamasının Geleceği Çalıştayı 2014

Fotoğraf : onedio.com

sistemleri veya kimyasallar kullanılabılır veya geliştirilebilir. Antepfistiğinin ekonomik değerini de göz önünde bulundurarak yeni tesis edilecek bahçelerin taban arazilerde kurulması önerilebilir.

Başta antepfistiği olmak üzere zeytin, badem bağı ve yöredeki diğer ürünlerin sulanması için, son iki yıl içerisinde DSİ tarafından "2008 Belkis Nizip Pompaj Sulaması" başlığı altında bir sulama projesi gerçekleştirilmiştir. Birecik baraj gölü pompaj sulaması ile 49,352 ha alana sulama hizmeti verilecektir. Belkis-Nizip pompaj sulaması ise 2014 yılı itibarı ile sulamaya hazır hale getirilmiştir.

Yöre için oldukça önemli olan bu yatırıma karşın, yıl içerisinde yaptığımz, bölgedeki önder çiftçilerin de bulunduğu çalıştáyda yine antepfistiği sulaması konusunda veya pompaj hakkında bir çok yanlış bilginin olduğu gözlenmiştir. Örneğin çiftçiler bölgedeki yağışların antepfistiği için yeterli olduğunu bildirmiştirlerdir. Bunun tam aksine, yıllık su gereksinimi ortalama 800 mm olan antepfistiği için bölgedeki ortalama 300-350 mm olan yağış yetersizdir. Freeman ve Ferguson, (1995) ile Ak ve ark. (1999) yaptıkları çalışmada; Agustos ortasından Eylül başına kadar yapılan yetersiz sulamanın, meye çatlama oranını

önemli oranda azaltırken boş meyve oluşumunu artıracağını, bu nedenle, antepfistiği ağacının belirtilen dönemde içerisinde, su azlığından kaçınılması gerektiğini açıklamışlardır. Antepfistiğinin sulanmamasının önemli gerekçelerinden biride, sulama birlik yönetimi ve çiftçiler tarafından bildirilen kanallardaki sızma kayıplarının normalden çok fazla olduğunu düşünülmelidir. Cazibe ile sulama yapan bir pompaj olmasına ilaveten bunun da su ücretlerinin yüksek olmasında önemli bir sebep olduğu vurgulanmıştır. DSİ yetkilerinin açıklamaları doğrultusunda bu tür kayıpların normal değerler arasında olduğu bildirilmiştir. Sonuç olarak antepfistiği ve bölgedeki diğer ürünlerin bu önemli yatırım doğrultusunda hali hazırda bulunan sulama birliğine üye olunması ve tabii ki bu birliğinde planlı işletilmesi doğrultusunda birim alandaki antepfistiği verimi kuru koşullara göre kıyaslanamaz şekilde artacaktır.

Sulama Birliğine üye olunması noktasında paydaş kuruluş (GAP TE-YAP, DSİ, Kaymakamlık, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Gaziantep Tarım İl ve İlçe Müdürlüğü) olarak Antepfistiği Araştırma İstasyonu Müdürlüğü'nde eğitim ve değerlendirme noktasında içinde bulunduğu bir faaliyet takvimi oluşturulmuştur.

rulmusut. Bu takvime göre; hazırlık çalışmaları, sulama birliğine yönelik çalışmalar, koordinasyon farkındalık faaliyetleri ve izleme değerlendirmenin yanı sıra Antepfistiği Araştırma İstasyonu Müdürlüğü Sulama Birimi ve diğer paydaş kuruluşlarla birlikte, köy çiftçi bilgilendirme toplantıları, aynı kanallardan yararlanan çiftçileri bilgilendirme toplantıları, ilçede toplu bilgilendirme toplantıları, mülki idare amiri katılımı ile paydaşlarla toplantılar gerçekleştirilecektir.

KAYNAKLAR:

- Çalışkan 2010 KAŞKA, N., 2001 Pistachio Growing in the Mediterranean Basin. Proceeding of the Third Interbational Symposium on Pistachio and Almonds, 20-24 MAY 2001, Zaragoza, Spain, s.443-445
- KAŞKA, N., 2001. The Pistachio Growing in the Mediterranean Basin. Proceeding of the Third International Symposium on Pistachio and Almonds. 20-24 Mayıs 2001, Zaragoza, Spain, s;443-445 (Goldhamer, 1995). Irrigation Management Annual Report of California Pistachio Industry, Crop Year 1994-1995, s: 71:82 (Kanber ve ark., 1990 ve 1993). Kırda, C., Yazar, A., Önder, S., Köksal, H., 1993. Irrigation Response of old Pistachio (*Pistacia vera* L.) Doğa-Tr.J. of Agricuturel and Foresty, 17 (1993), 659-671
- Freeman ve Ferguson, L, 1995. Factors Effecting Splitting and Blanking. California Pistachio Industry. Annual Report 1994-95:s: 106-110
- Ak, B.E., Kaşka, N., Açıar, İ., 1999. Dünyada ve GAP Bölgesinde Antepfistiği (*Pistacia vera* L.) Üretimi, Yetiştirme ve İşletme Yönetmelerinin Karşılaştırılması. GAP I. Tanıt Kongresi . Şanlıurfa